

Erdélyi Örmény Gyökerek

Füzetek

Fővárosi Örmény Klub időszaki kiadványa
I. évfolyam 1997/5. szám

1997. július

„Emlékek nélkül,
népeknek híre csak
árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén du. 17 órakor - hívtatán és hívtatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti zenetermébe.

Világosító Szent Gergely emlékezete

(Az örmények megkeresztelkedésének történelmi körülményei)

A Fővárosi Örmény Klubban 1997. jun. 19.-én elhangzott előadás kivonata.

1. Irán és Róma között

Arménia a hellenisztikus görög kultúra egyik központjának számított Nagy Sándor után, a Seleukidák idején. A kaukázusi ország birtoklásáért azonban gyakran mérték össze fegyvereiket a római légiók és Kr. e. 249 óta a médek és a perzsák helyére lépő pártusok egymással. Kr. e. 190-ben a rómaiak ismét összecsaptak a Seleukidákkal, s ekkor teremtődött meg a lehetőség 189-ben az önálló Arménia megteremtésére I. Artasesz király vezetésével. Utódai, az "artaseszida" dinasztia idején (Kr. e. 189- Kr. u. 12) a hellenisztikus görög kultúra fénykorát élte az örmény fennsíkon.

A rómaiak és az iráni pártusok egyaránt szerették volna meghódítani a Kaukázust. Azonban a legokosabb megoldásnak az bizonyult, hogy Arméniát meghagyták ütközőállamnak a két rivális nagyhatalom, Róma és Irán között. Az örmény trónra a pártus király öccse, I. Tiridat került, ez biztosította a perzsa függőséget, de római megerősítéssel gyakorolhatta uralmát az örmények felett. Ez tehát római-iráni "condomíniumot" jelentett az örmények számára Kr. u. 53-428 között az "arsakida" dinasztia idején. I. Tiridatot maga Néró császár koronázta királlyá Rómában Kr. u. 66-ban. Az elméleti alapot a Rhandeia-i egyezmény szolgáltatta Kr. u. 63-ban: az örmény trónon az iráni aracidák Róma vazallusaként uralkodhatnak.

Az így kialakított politikai keretek azonban nem érintették a kultúrát, ugyanis a pártusok maguk is messzemenően hellenizálódtak. De a hosszú pártus uralom más vonatkozásban mégiscsak maradónak bizonyult: a szókincs 1/5-e ugyanis pártus eredetű!

Kr. u. 227-ben azonban változás következett be Iránban: a hellenizálódott pártusokat felváltja a "megújult" Iránban az újperzsa, "Szaszánida" uralom. Ez ellenreakció volt a hellenizmusra, sajátos perzsa nemzeti színezettel. Az ideológiát mindehhez a zoroasztrizmus szolgáltatta, szélsőséges dualista világszemléletével, s a tűzimádó mazdeizmus erőszakos terjesztésével.

Arméniában azonban továbbra is uralmon maradtak a pártus eredetű arsakidák. Kultúrájukat továbbra is a hellenizmus vallási nyitottsága, szinkretizmusa jellemezte. Idegen volt tehát a Római Birodalomban a Néró óta időről-időre fellángoló keresztényüldözések politikája is az anatóliai görög kultúra világától. Az iráni hatalomváltással nagyjából egyidőben, a III. sz. közepén éppen egy ilyen keresztényüldözés söpört végig a Római Birodalomban, Décius császár alatt 249/50-ben. De hasonlóan véres keresztényüldöző volt fél évszázaddal később az a Diocletianus császár is, aki III. Tiridatot személyesen koronázta az örmények királyává. 298-ban ugyanis a perzsa nagykirály Rómának engedte át a szuveranitást Arménia felett a Kaukázusban a Nisibis-i egyezmény értelmében. Innét tehát érthető, hogy miért vett részt az örmény király is kezdetben a Diocletianus-i keresztényüldözésben.

2. A kereszténység és az örmények

Már Néró császár idejéből tudunk a kereszténység terjedéséről az örmények között. Első terjesztői még Jézus Krisztus apostolai közül kerültek ki. Szent Bertalan apostol az első, ő Armenia Minorban, az Eufrátesz nagy kanyarulatánál hirdette az "örömhírt", társa volt Júdás Tádé, Mezopotámia apostola, Kr. u. 50-68 között. Utánuk jönnek a többi tanúságtevők, az örömhír terjesztői az örmények között. Szépen sorjában mindnyájan beállnak szőlőmunkásnak az Úr örmény szőlőjébe.

Így aztán 200 tájékan Tertullianus már beszámolhatott a kereszténység terjedéséről az örmények között: idézi Meruzanész örmény püspök Alexandriába írt levelét.

Ebbe a sorba állt be Krikor Luszavorics, Világosító Szent Gergely is. Nem ő az első, és nem is az utolsó az evangélium terjesztőinek sorában az örmények között. Munkásságának kezdetén először neki is szembe kellett néznie III. Tiridat király keresztényüldöző politikájával, s személyesen is meg kellett tapasztalnia, hogy mit jelent a keresztény ember számára Krisztus keresztjének árnyékában élnie.

Diocletianus császár keresztényüldöző politikáját egészen 305-ös lemondásáig folytatta a Római Birodalomban. Nem így történt azonban Arméniában, ahol a IV. sz. fordulójára Világosító Szent Gergely hatására maga a keresztényüldöző örmény király is megtért. Gergely a király rokona volt, maga is pártus származású. Mégis az örmények apostola lett.

A személyes szándékokon túl azonban egyéb szempontok is közrejátszottak az örmények keresztény hitre térítésében. Arméniának többszörösen is érdekében állt a hellenisztikus tradícióinak megmentése, mind a perzsa, mind pedig a római befolyás kivédésére. A hellenizmus vallási szinkretizmusától, toleranciájától egyaránt távol állt a keresztényüldöző Róma és a tűzimádó Irán. A kereszténység felvételével tehát Arménia 301-ben az anatóliai hellenisztikus kultúrkörhöz tartozását mélyítette el, hiszen a kereszténység is sokat merített a hellenizmusból. A példa 12 évvel később magában Rómában is követésre talál, amikor Nagy Konstantin 313-ban kiengedi a katakombákból a keresztényeket...

3. A népvándorlás viharai közt: a bibliafordítások százada

Világosító Szent Gergelyre várt az örmények első "katholikosz"-aként az örmény hierarchia megszervezése. Az egyetemes kereszténység első zsinatán, 325-ben Níceában már fia, Arisztakész képviseli az örményeket. 355/56-ban az első örmény nemzeti zsinat megtartására is sor került Astishat-ban. 374-ben pedig Huszik katolikosz önállósítja az örmény egyházat Kappadókiától, s megkezdődik az önálló örmény liturgia kialakítása, áttérnek a szírről az örmény nyelv használatára a liturgiában. Valami azonban még hiányzik...

375-ben a hunok átlépik a Volgát, s ezzel kezdetét veszi a népvándorlás kora Európában. A Római Birodalom az aldunai limes mentén átszakad, a hunok elől menekülő gótok elárasztják a balkáni provinciákat. Nagy Theodosius császár ekkor, 380-ban teszi államvallássá a katolikus orthodox hitet, amely végső megfogalmazását 381-ben a konstantinápolyi egyetemes zsinaton nyeri el. Az itt született hitvallás némileg bővebb változatát használják mindmáig az örmények liturgiájukban, egyforma hangsúlyt helyezve Jézus Krisztus Istenségére és emberségére. De ekkor születik meg Betlehemben Szent Jeromos tollából a nyugati kereszténység latin nyelvű bibliafordítása, a "Vulgata" is - igaz ugyan, hogy fél évszázaddal korábban már kész volt Wulfila gót bibliafordítása, a germán népek használatára. A népvándorlás viharai közt a stabilitást egy könyv, a Biblia nemzeti nyelvekre történő lefordítása jelenti csupán... Világbirodalmak dőlnek hamarosan össze és új nemzetek születnek. A Római Birodalom 395-ben végleg kettévál, de a békés "condomíniumnak" is vége az örmény fennsíkon: 387-ben Arméniát felosztják Róma és a Szaszanida Irán között. (Bár az örmény királyság intézménye perzsa vazallusként tovább él még 428-ig az iráni részen.) 395-ben a Római Birodalom kettéválását kihasználva a hunok másfél évre betörnek a Kaukázusba, Szíria, Kisázsia és a Pontusz vidékén fogják harapófogóba Bizáncot.

És még ugyanekkor, a hun invázió idején Meszrop Mastoc révén megszületik az örmény ABC, s egy emberöltő alatt kész az örmény bibliafordítás.

Éppen időben. Az utolsó pillanatban. 402-ben Ravennában temetik Rómát: Ravenna lesz az új nyugatrómai főváros. De ez se odázhhatja el 406. szilveszter éjének

katasztrófáját: a befagyott Rajnánál átszakad a limes és barbár germánok özönlik el a Nyugatrómai Birodalmat. 410-ben Alarik nyugati gótjai kirabolják Rómát, 430-ban pedig már Afrikában ostromolják a vandálok Hippo Regiust, Szent Ágoston székvárosát. Ágoston ekkor vetette pergamenre vízióit az "Isten városáról" (De civitate Dei).

..."Jaj, minden perc az utolsó lehet.
S a szennyes örvény torkába temethet
Görög szépséget, héber bölcsességet,
Római rendet, - mindent, amiért
Embernek lenni, élni érdemes."

(Sík Sándor: Jeromos a barlangban)

451-ben Attila küzd Catalaunum síkján, Mauriacum mellett a Római Birodalommal, Kalkhedonban a görögök Jézus Krisztusról vitatkoznak, Avarajr-nál pedig az örmények vívják élet-halál harcukat a perzsákkal... Világbirodalmak omlanak össze, így 476-ban maga, a Nyugatrómai Birodalom is; új népek tűnnek fel és tűnnek le a történelem színpadán, mint például a rettegett hunok. Elvész hosszú időre az örménység minden külső, állami kerete, de egyvalami nem: *az örmény Ige!* Nem a nagynéha, oly ritkán meglévő, majd újra-meg újra eltűnő örmény államiság, hanem az örmény kereszténység, az örmény egyház, az örmény Ige (Schütz Ödön csodálatos, örökszép megfogalmazásával) az, amely több, mint másfélezer éven át, mindmáig megőrizte az örménységet...

..."Igen, tudom a nagy ígéretet:
Ne féljete, én veletek vagyok,
Mindennap a világ végezetéig! -
De hogy lehetsz velünk, Uram, ha mink,
Mink, keresztények nem vagyunk veled! ..."

(Sík Sándor: Jeromos a barlangban)

Csak az örmény kereszténység, csak az *örmény Ige* tarthat össze ma is minket.

Dr. Magyar István Lénárd
egyetemi tanár

<><><><><>

Néhány szó az erdélyi örmény identitásról

Az Erdélyben élő örmény származású lakosokról nem beszélhetünk manapság *örménységként*: a XVII. században I. Apafi Mihály fejedelem által betelepített örmények leszármazottjai már régen megszűntek etnikai kisebbségnek lenni. Több tényező is akadályozza, hogy az erdélyi magyar-örmények valamiféle etnikai kisebbségi formá-

cióba tömörüljenek. Az örmények az évszázadok folyamán szinte teljes mértékben asszimilálódtak a magyarsághoz, kulturálisan csak specifikus vallási jellegük és gasztronómiai szokásaik által különböznek tőle. Újabb örmény hullámok nem érkeztek Erdélybe: az örményországi kivándorlók célvárosai inkább a fővárosok voltak. A Romániába érkező anyaországi örmények természetesen Bukarestben telepedtek le, és a román-örmények identitására gyakoroltak hatást. A magyarországi kisebbségi törvény közvetve hatott azonban az erdélyi magyar-örmény közösségekre: mintegy felrázta azokat. Méltán nevezhetjük ezt a folyamatot magyar-örmények második "öntudatra ébredésének", Szongott Kristóf és az *Arménia* szamosújvári lap köre által folytatott, XIX. századi identitásmentés után.

Erdélyben magyar-örményeknek nevezik azokat a magyarokat, akikben valamiképpen él még az örmény származás tudata. Ez az identitásörzés az erdélyi közösségekben igen bonyolult folyamatokat foglal magába. Van-e mai örmény identitás Erdélyben? A gyergyószentmiklósi közösséget vizsgálva igenlő választ adhatunk e kérdésre. Az örmény származástudatu lakosság azonosságtudata erősödőben -- etnikai kisebbséggé azonban soha nem fejlődhet. A mai erdélyi örmény identitást erőteljesen meghatározza a *magyarság kisebbségi helyzete Romániában*. A hátrányos megkülönböztetés, a múlt rendszer román asszimilációs nyomása maga után vonja, hogy a magyar-örmények elsősorban magyarnak vallják magukat. "Kevesen vagyunk, mi magyarok. Azt hiszem, ma fontosabb a magyarságunk, mint az örménységünk." -- nyilatkozza egyik gyergyói interjúalanyom. A román nyomástól való félelem még mindig él ezekben az emberekben: csak ez lehet az oka, hogy a romániai Örmény Egyesülettel nemigen hajlandók együttműködni. (Egyik adatközlő szerint: "Ha a román-örményekkel keverednénk, előbb-utóbb ortodox hitre akarnának téríteni minket, s fel kellene adnunk örmény katolikus vallásunkat...".)

A magyarság kisebbségi helyzete közvetve gyengíti tehát az örmény identitástudatot Erdélyben. Az azonosságtudat közvetlen fenntartója az örmény katolikus egyház. A nagyobb egyházi ünnepek alkalmak arra, hogy a közösség identitástudatát újra meg újra reprodukálják. A gyergyószentmiklósiak ezen belül olyan ösztönös információmegőrző rendszert alakítottak ki, amely immár az etnikai szimbólummá válás útjára lépett, s amely alkalmas az önazonosság időnkénti megújítására mint liturgikus környezetbe ágyazott szokás: a Vörös Köpenyegesek ünneppé nőtt rítusát. A szertartás elemzésére ez a dolgozat nem ad teret, annyit mégis megjegyeznék, hogy a legnagyobb egyházi ünnepekkor öltenek a gyergyói egyháztanácsosok vörös köpenyt: Újévkor, Húsvétkor, Úrnapján, Világosító Szent Gergely ünnepén, Mária-búcsúkor, Szent-Miklós körmenetkor és Karácsonykor -- illetve kivételes esetekben, mint örmény egyháztanácsosok, egyházi személyek temetésekor.

Noha az egyház szervezi elsődlegesen az örmény identitást és az asszimilálódás már régen befejezettnek tekinthető, az erdélyi közösség vallási diaszpórájánál mégis több. A gy-

ergyószentmiklósiak a templomban élik meg legerősebben örménységüket: az egyének önmeghatározása környezettől függő, viszonylagos. Az antropológiában ezt a fajta identitást *pozicionálisnak* nevezik: időlegesen megváltozik az identitásösszetevők aránya. Az egyik interjúalanyom így fogalmazta meg ezt frappánsan: "Mi hét közben magyarok, hét végén, a templomban, örmények vagyunk." A közösség tagjai helyzettől függően vallják magukat magyarnak vagy örménynek: a jelenség igen gyakori a mai multikulturalizmusban. Egy példával megerősítve: egy gyergyószentmiklósi magyar-örmény otthoni környezetben, tehát örmény származásúak között, örménynek vallja magát, de Magyarországon vagy Moldvában erdélyi magyarnak fogja magát mondani, feltéve, hogy nem örmények körében teszi. Az örménységük egyféle *másodlagos identitásként* működik: nem beszélhetünk tehát plurális identitásról, mert az identitásösszetevők nem egyenlő nagyságrendűek. Nem egyforma mértékben tartják magukat magyarnak, illetve örménynek a csoport tagjai.

Az identitás összetevőinek megváltozása mindig időleges, sohasem függesztődhet fel egyik sem, csak egyik vagy másik előtérbe kerüléséről beszélhetünk az *emlékeztetéstől függően*. Az emlékeztetés funkcióját, mint már említettem, a nagyobb egyházi ünnepek a Vörös Köpenyegesek szertartásával együtt látják el, illetve a gasztronómiai szokások is erősítik (bizonyított szociológiai tény, hogy egy asszimilálódott etnikus csoportnál a gasztronómia jegyei őrződnek meg a legkésőbb időig!). De -- itt ismét konkrét példával kell élnem -- a gyergyói (és így a többi erdélyi) magyar-örmény közösség tagjai nem feledkeznek meg magyarságukról az örmény katolikus egyházi szertartások alatt sem: a misét a magyarok himnusza zárja. Ugyanígy a "magyar hétköznapokban" nem ritkán emlékeznek meg örmény származásukról, azáltal, hogy ángádzsáburlevest, hurutot, dáláuzit, meg egyéb örmény finomságokat esznek. Azaz: sohasem beszélhetünk kizárólagosságról, az identitáskomponensek felfüggesztődéséről, csak átmeneti túlsúlyba kerüléséről, amely mindig egyensúlyra törekszik.

Kali Kinga
doctorandus

ELTE Európai Etnológia Program

<><><><><>

Világosító Szent Gergely ünnepén.

Valahogyan mindig másként érzem magam, amikor Erdélyben járok, holott már Magyarországon születtem. Valahogy úgy érzem, mintha haza mennék az enyéim közé és úgy is fogadnak. Akár ismernek már, akár nem. Az együvé tartozás ott mást jelent, mint itt, ott még romlatlan ez az érzés.

Így éreztem magam most is Világosító Szent Gergely ünnepén Szamosújvárott, Gyergyószentmiklóson és Erzsébetvároson is. Merthogy az ünnep kapcsán meglátogattam mindhárom "szülővárosomat", őseim ugyanis gondoskodtak arról, hogy az örmény kolóniák valamennyiében otthon érezzem magam. És ezt az érzést erősítették bennem az ott élő ismert és ismeretlen rokonaim, akik a legnagyobb szeretettel fogadtak.

Éreztem, hogy egy nagy család vagyunk. Kár, hogy egyre sűrűbben kell ilyen érzésért "hazautazni".

Az Arménia főszerkesztője, Tarisnyás Csilla meghívására érkeztünk Szamosújvárra, ahol egy egésznapos rendezvénysorozat tette emlékezetessé az ünnepet. A város főterén emelt, az 1748 és 1798 között épült, a Szentháromság tiszteletére felszentelt örmény Nagytemplomban szép számban gyűltek össze örmény testvéreink meghallgatni a Sáska Jenő Plébános Úr által celebrált misét, Szent Gergely élettörténetét, a csodálatos örmény egyházi énekeket, amelyet a kórus és Kirkósa Orsolya szólóénekes adott elő, orgonán Bodor Andrea játszott, valamint a görög katolikus Congri fúvós kamarazenekar magasszínvonalú előadását Mircea Roh vezetésével. A kívülről már szépen helyreállított, belül még restaurálásra szoruló impozáns barokk székesegyház hirdeti ma is a hajdan volt örmény kolónia nagyságát és gazdagságát, tagjai áldozatkészségét. Nekünk, kései utódaiknak kötelességünk segíteni megmenteni ezeket az értékeket az egyetemes kultúra számára.

Az ünnepre külön számmal jelent meg az ARMÉNIA is, Karácsony Ernő festőművész tervezte borítóval, igényes kivitelben, az ünnepi nap emlékeként. Jakobovits Miklós, Lászlóffy Aladár, Tarisnyás Csilla és Diramerján Artin gondolatébresztő sorai, versei, a kiállító művészek rajzai maradandó emléket őrzik e napnak.

A helybélieken kívül igen szép számban jelentek meg környékbeli, kolozsvári, bukaresti, budapesti meghívottak is az ünnepen, akiknek tiszteletére a Plébános Úr ünnepi ebédet adott a plébánián. Vagy 150 vendég élvezte az angadzsaburlevest és az utána következő finomságokat hangulatos környezetben, de különösen a vendégszeretetet, ahogyan fogadták őket. Bár néhány budapesti örmény kisebbségi képviselő méltatlan viselkedése rontott az együvé tartozás érzésén, de feledtette magatartásukat a régi és az újonnan szerzett barátok, a vendéglátók őszintesége.

Délután a TÉKA Művelődési Házban Muradin Jenő művészettörténész nyitotta meg Karácsony Ernő és Balla Tibor fiatal festőművészek kiállítását. Ünnepi köszöntőt mondott Mircea Oprita, a budapesti Román Kulturális Központ igazgatója és jómagam is. Tarisnyás Csilla lelkes és áldozatos munkájával megvalósított kiállítás, a zenés műsor, Sebesi Karen Attila szavalatai és megrázó előadása, a tehetséges fiatal festőművészek lendületes, szép képei, s nem utolsósorban az igen szép számú résztvevő reményét adta annak, hogy a hajdanvolt örmény kulturális, társasági élet felélesztésének ma is van és lesz is fogadó közönsége Szamosújvárott.

Másnap Gyergyószentmiklóson ünnepeltünk Fogolyán Miklós Atya jóvoltából. A Vörös Köpönyegesek részvételével tartott nagymisén megható volt hallani a kolónia tagjai által még mindig örményül énekelt egyházi énekeket. Megcsodálhattuk a Jakobovits Miklós festőművész által restaurált Világosító Szent Gergely zászlót, melyet két éven át restaurált a festőművész önzetlenül, a műkincs megmentése érdekében. Ugyanígy felajánlást tett a templom két oltárképe és a szamosújvári Világosító Szent Gergely kép restaurálására is, amelyhez csak a szükséges anyagokat kell közadakozással előteremteni.

A harmadik ünnepnap Erzsébetvárosé volt, apai szülőföldemé. Hihetetlen méretével és szépségével még igen leromlott állapota mellett is impozáns az örmény templom és a hajdanvolt gazdagság emlékét őrző város. Sajnálatos, hogy a műemlék templom és kincsei megmentése még várat magára. De a temető a legbeszédesebb. Mintha a Fővárosi Örmény Klubom tagnévsorát olvasnám: Zachariás, Lázár, Gorove, Másvilági, Szenkovits, Dajbukát, Szentpétery, Lukács, Kabdebó, Dániel, Lengyel, Gajzágó, Miklós, Vikol, Patrubány, Csiky, Antalffy, Jakabffy, Avedik, és még sorolhatnám. És megelevenedett a temetői névsor, amikor a 83 éves Istók Sári Néni ízes visszaemlékezéseit hallgattuk a hajdanvolt örmény életről. Büszkeség töltött el, amikor az Issekutz család ma is emlékezetes adományairól beszélt, mint pl. a nagytemplom telkét egyik ősöm adományozta a városnak, a templomi szószéktartó, keresztelőmedence, gyertyatartók is felmenőim adományai, vagy hogy a város szélén lévő katolikus és református temető területét is déd-nagyapám adományozta a városnak. Megemlítésre méltó, hogy az örmény temető hosszú évek óta egyetlen ravatalozóhelye, egy kis haranggal is ellátva, a Zachariás család - apai ágon dédnagyapám - díszes kriptája.

Erzsébetvároson a Vicelár és Henning család szeretete, az örmény közösség fennmaradásáért, az örmény egyházi műemlékek megmentéséért vállalt áldozatos tevékenysége erősíti hitemet, hogy vannak még, akiknek önzetlenül fontos a múlt ápolása, az örmény egyházi és világi közösség életbenntartása. Jó talajra hullott a mag, hiszen unokaöccsük létrehozta az erzsébetvárosi Örmény Alapítványt, a mi Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületünkkel hasonló célokkal. Felvállalták a nagytemplom leégett elektromos vezetékrendszerének felújítását, a műemléki helyreállítás megszervezését, erre a célra adományok gyűjtését. Van tehát valamennyi ősi örmény településen a hagyomány és kultúra ápolását felvállaló közösség, egyházi és világi szerveződés, megfelelő vezetőkkel az élükön.

Most már csak arra van szükség, hogy erősítsük egymást, hiszen az összefogás eredményeként az örmény kulturális identitás fenntartásának reális lehetősége megvan még évszázadokon keresztül e térségben !

dr. Issekutz Sarolta

egyesületi elnök, a Fővárosi Örmény Kisebbségi
Önkormányzat elnöke és mint a Klub házi-
asszonya

<><><><><>

Örmény nosztalgia

Misztérium, csend, sok bűvös csoda,
vagy talán egy szelíd, halk ima,
lámpás vásár, bajadér tánca,

kígyóbűvölő szakadt, rút arca,
oh... mi e csodálatos halk
vágyakozás oka ?

Hogy a hegyeken még hó van fent
s lent már z ö l d integet ?

Hogy köröskörül látod a kék eget,
s csodás varázs járja át lelkedet,
ez pusztán oka nem lehet
e beteges vágyakozásnak.

Titkos nosztalgia ez, melyet
őseimtől kapott keleti vérem érez.
Az örmény nép fájó drámája,
s több száz év bús balladája
muzsikál bennem.

Oda vágyom szorongva, titkon,
hol hullt a könnyük, s úgy érzem
ott lennék igazán otthon.
Ha fejemre ködsapkát tehetnék,
s ahol csak éltek, haltak megjelenék,
könnyeikért sírnék, előikért élnék,
s aztán megnyugodva lassan,
mégis csak i d e H A Z A T É R N É
K.

B. Ötves Margit

Hatványozott közös dolgaink

Sebesi Karen Attilának, a RMDSZ Kolozs-megyei Szervezete művelődési alelnökének 1997. június 14.-én a szamosújvári találkozón elhangzott beszéde.

Egyre nagyobb szerephez és térhez jutunk a jelenlegi felgyorsult átalakulás révén. Ez tény és vitathatatlan valóság, melyet most leginkább tudatosítanunk kellene nekünk örményeknek, magyaroknak, magyar-örményeknek. A szent és világi történelmi példák mindegyre az egyirányúságot hivatottak fölmutatni a jelennek és a vakmerő jövőnek. Az évszázados szellemi, kulturális kisugárzás, melyet Szamosújvár teremtett meg, egyértelműen kötelez bennünket a hagyományok ápolására, továbbítására. Főként most, amikor útvesztős és zsákutcákkal jócskán ellátott nemzeti közösségünk valós történelmi helyzetbe került. Nemzeti közösségünkről szólva, mindenekelőtt erre a ma egybegyűlt közösség-részre kell gondolnunk, aki határozottan ki kellett állja az erkölcsi - és nemzeti tudathasadások számos próbatételét. Mert könnyebb talán elmondani rólunk, hogy csak örmény vagy csak magyar, de annál nehezebb azt állítani és kiállni, hogy magyar-örmény. Ezt pedig nemcsak vállalni, de ápolni is kell. Most is akadnak olyanok, akik e valóságot megkérdőjelezik és intézményesen próbálják tagadni eredendően kettős mi-voltunkat. A Szongottok, Katonák, Placsintárok, Gajzágók, és még nagyon sokan mások, fölülkerekedtek a történelem eme kisdud játékain. Számunkra csakis e szellemi és erkölcsi arcélek lehetnek követendőek, mert a kettős nemzetiségi lét és nemzeti öntudat olykor tragikusan ingoványos talajnak bizonyulhat. Figyeljünk hát oda, közös dolgainkra. Tiszta és szép szemekkel nézzünk egymásra, őrizve-ápolva Szamosújvár kisugárzását. A megmaradás és továbblépések előtt jó lesz tudatosítani SZACHATEL HARUTJUNJAN "Önarckép" c. versének gondolatiságát:

Fenékig ürítem poharam mindig,
Mi szívemen van, azt mondja szám,

Hogyha gyűlölök - egész lelkem izzik,
S ha szeretek - szeretek igazán.

Jó barátom is van, ellenségem is van,
Nem mondja senki: ez se hús, se hal,
Ellenségem is hisz súlyos szavaimban,
Olykor barátom kérdi: ez mit akar ?

Ilyen vagyok, nem más, bármit vélnek rólam,
Örülök, hogy ez vagyok, így élek.
Önmagamként értem el a mai korba,
S mindenki szemébe tiszta szemmel nézek.

Hírek, információk

Tisztelt Olvasónk !

Továbbra is érdeklődéssel várjuk észrevételeiket és megjegyzéseiket a Fővárosi Örmény Klubbal és a Füzetekkel kapcsolatban. Például milyen témákkal foglalkozunk, hogyan tehetnénk még érdekesebbé rendezvényeinket? Felhívjuk a figyelmet, hogy a meghirdetett célkitűzéseinknek megfelelően mind a klubéletben, mind a Füzetekben teret kívánunk biztosítani a szétszakadt családi kapcsolatok feltárásának. Egyrésztől elindítottuk az előadások között az "**Örmény családok bemutatkozása**" sorozatot, kérjük jelentkezésüket a bemutatkozásra. Másrésztől kiadványunkban teret biztosítunk felhívásoknak, amelyekben a családi kapcsolatokat kutatják. Kiadványunkat eljuttatjuk Erdélybe is, azon városokba, ahol a gyökerek megszakadtak.

<><><><><><>

Ismételten tájékoztatjuk olvasóinkat, hogy **megalakult az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület.**, melynek alapcélkitűzéseit az áprilisi szám tartalmazza.

Az egyesület székhelye: 1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Postai címe: 1922 Budapest Pf. 168.

Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.

A fogadóidő a nyári időszakban minden szerdán 16-18 óra között, amikor lehetőség van új tagok belépésére is.

<><><><><><>.

Tájékoztatjuk az érdeklődőket, hogy **az Erdélyi örmény gyökerek, látogatás őseink földjén c. körutazásra** (1997. augusztus 14-18-ig, meghirdetve az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek áprilisi számában) korlátozott számban még van jelentkezési lehetőség. Kérjük a személyes jelentkezést és egyúttal a 7.000 Ft/fő busz költség, valamint a 90 DEM/fő részvételi díj egyidejű befizetését, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelyén, a megjelölt fogadóidőben, illetve a Klub rendezvényen.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület megkezdte a **Velencei Szt. Lázár szigeten található mechitarista kolostor meglátogatásának** szervezését. Az utazás tervezett időszaka 1997 szeptember 25-28. Előzetes információ az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnél.

Tájékoztató adatok:

Indulás 1997. szept. 25.-én a reggeli órákban luxus autóbusszal, érkezés késő délután.

Elhelyezés Jesolóban 2-3 csillagos szállodában zuhanyzós szobákban.

Helyi közlekedés : a szállásról Velencébe és vissza szállítás naponta autóbusszal.

Ellátás félpanzió, illetve csak reggeli, az igényektől függően

Programok: Szent Lázár szigeten a mechitarista kolostor megtekintése, (idegenvezető Fogolyán atya) velencei városnézés, Murano

Visszaindulás: 1997. szept. 28-án délután, érkezés Budapestre a hajnali órákban

Költségek: utazás és szállás reggelivel kb. 17000 Ft (félpanziós felár 4000 Ft)

Belépőjegy: mechitarista kolostor 5000 lira

Tájékoztatjuk olvasóinkat, hogy a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat végleges székhelyére költözött:

Címe: 1054. Budapest V. Akadémia u. 1. II. em. 261. és 294.

Tel/fax: 153-4444/155 vagy 156 mellék.

Hivatali nyitvatartási rend: Hétfő 9-15 óra

Kedd 14-19

Szerda 9-15

Csütörtök 12-17

dr. Issekutz Sarolta elnök félfogadása minden hónap 1. csüt. 16- 18 óráig II. em. 261.

Várjuk fiatal örmény származású művészek jelentkezését, akik részt szeretnének venni a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat új székhelyén 1997 szept. 13-án megnyitandó kiállításunkon. A képző-, ipar- és fotóművészekon kívül keressük az örményszármazású előadóművészeket, zeneművészeket, táncművészeket, illetve amatőröket, akik klubdélutánjainkon, egyéb rendezvényeinken szívesen vállalnának fellépést, bemutatkozást.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület gyűjtést szervez a gyergyó-szentmihályi templomban lévő két oltárkép és a szamosújvári Szent Gergely kép restaurálására. Jakobovits Miklós festőművész felajánlotta a képek ingyenes restaurálását, a gyűjtés kizárólag az anyagokra terjed ki. Előzetes felmérés szerint a gyergyói két oltárkép restaurálási anyagköltsége 3000 DEM, a szamosújvári nagyméretű Szent Gergely képé 2000 DEM. Gyűjtést szervezünk továbbá az erzsébetvárosi templom leégett elektromos hálózatának felújítására. Mindkét esetben az adományokat az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelyére kérjük eljuttatni az adományozó

nevének és címének, valamint az adományozás tárgyának megjelölésével. Előre is köszönjük az Erdély területén található örmény kulturális emlékeink állagának megőrzése érdekében tett felajánlásokat.

<><><><>

Felhívás !

Sajnos nem teljes az általunk ismert és regisztrált magyar-örmény identitást vállaló személyek köre. Ennek oka részben az, hogy az Országos Örmény Önkormányzat elnöke titkosnak minősítette azt a nyílvántartást, amely alapján az ARARÁT újságot eljuttatják olvasóihoz, másrészt pedig az, hogy ezideig nem vált ismertté sokakról, hogy örmény vér is csörgedez az ereikben. Ha Ön tud - szűkebb vagy tágabb ismeretségi körében, munkahelyén, stb. - olyan személyről, családról, aki apai vagy anyai ágon valamilyen fokon örmény származású, kérjük, jelezze felénk levélben, telefonon vagy személyesen hogy megkereshessük.

Megköszönjük aktivitását, amellyel hozzájárul kicsiny közösségünk gyarapodásához.

Gondolatok az örmény identitásról (származástudatról)

Az örmény identitás vállalása azért vezethet értelmezési ellentmondásokhoz, mert az örmény kisebbség, ellentétben sok más kisebbséggel, speciális sajátosságokkal is rendelkezik. Az egyik ilyen speciális sajátossága a hazai örménységnek például az, hogy jelentős százalékban (több mint 90 %) már jól beilleszkedett (nem mesterséges asszimiláció révén, hanem saját maga által vállalt magyarrá válási folyamat során) és teljes egészében szórványban él. Sokan kérdezik is azt, hol is vannak itt az örmények? Másik sajátossága, hogy az örmény nyelvet már nem ismerik. Az elmúlt időszak ateista irányzatainak köszönhetően a vallásukat általában nem gyakorolják, holott a örmény katolikus vallás lenne az egyik legfontosabb összetartó erő a nyelv és hagyományok mellett a kisebbségek, így az örmény közösségek életében is.

Egyesületünk célul tűzte ki, hogy az örménységgel kapcsolatos kultúra, történelem, viselkedés, művészetek és a vallás területén ismeretterjesztő tevékenységet folytasson, felkeltve az érdeklődést az örmény elődökkel rendelkező magyarok soraiban.

E célok érdekében az örmény identitás értelmezését igen szélesre kell tárni. Értelmezésünk szerint örmény identitásúnak tekintjük, akinek ereiben valamilyen fokon (pl. negyed, nyolcad, stb.) örmény vér csörgedez. Nem kell beszélje, ismerje az örmény nyelvet, nem kell ismerje az örmény hagyományokat, nem kell gyakorolja az örmény katolikus vallást, de igénye legyen azok megismerésére.

Várjuk azon örmény ősökkel rendelkezők bekapcsolódását, akik vállalják, hogy e hagyományok, e kultúra, e vallás, e művészetek, e nyelv iránt érdeklődnek, azt szeretnék valamilyen fokon megismerni és talán gyakorolni is. Úgy érezzük, az örmény identitás ezen tág értelmezése szükségszerű, hiszen bármilyen szűkítés az örmény kisebbség elhalásához vezethet.

Az "**Erdélyi**" jelzőt azért választottuk, mert ezeknek a gyökereknek a feltárását és e hagyományok ápolását tűztük ki elsődleges célul, hiszen többségünk a XVII. században Erdélybe betelepült örmény családok leszármazottja.

Szívesen vesszük minden más érdeklődő, akár vérség szerint nem örmény bekapcsolódását is.

Az Egyesület természetesen az ősi örmény kultúrával, történelemmel, egyházzal is foglalkozni kíván ismeretterjesztési szinten.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Erdélyi Örmény Gyökerek

A Fővárosi Örmény Klub időszaki kiadványa

Főszerkesztő: Dr. Issekutz Sarolta

*Munkatársak: dr. Sasvári László, dr. Magyar István Lénárd,
Juhos-Kiss János, Fancsali János*

Szerkesztőség: 1922. Budapest Pf. 168. Tel: (1) 201-1011 Fax: (1) 201-2401